

Інформаційний бюлетень з практики Суду 72

Лютий 2005

Mamatkoulou i Askarov проти Туреччини [ВП] - 46827/99

Рішення від 4.2.2005 [ВП]

Стаття 34

Порушення права на подання індивідуальної заяви

Невиконання державою тимчасового заходу, призначеного Судом на підставі статті 39 Регламенту: *невиконання зобов'язання*

Стаття 3

Поводження, що принижує гідність

Нелюдське поведження

Екстрадиція до Республіки Узбекистан незважаючи на призначення Судом тимчасового заходу на підставі статті 39 Регламенту: *відсутність порушення*

Стаття 6

Кримінальне провадження

Стаття 6-1

Справедливий судовий розгляд

Екстрадиція до Республіки Узбекистан незважаючи на призначення Судом тимчасового заходу на підставі статті 39 Регламенту: *відсутність порушення*

Факти: Заявники – двоє громадян Узбекистану, члени узбецької опозиційної партії. Вони були заарештовані у Туреччині митною поліцією на підставі постановленого щодо них міжнародного ордеру на арешт. У країні походження їх підозрювали у скоєнні терористичних актів. Республіка Узбекистан просила про екстрадицію заявників. Турецька влада погодилась з цим клопотанням. Суди залишили скарги заявників без задоволення. Вони повідомляли, зокрема, про ризик зазнати у випадку екстрадиції жорстокого поведження. Страсбурзький Суд вказав турецькому уряду як тимчасовий захід на підставі статті 39 Регламенту, не здійснювати екстрадицію до моменту розгляду справи цим Судом. Але ще до цієї дати турецька влада постановила декрет про екстрадицію. Страсбурзький Суд вирішив продовжити тимчасовий захід до нової вказівки. Проте турецька влада не дотрималась тимчасового заходу і видала заявників узбецькій владі; після цього вона повідомила Суду про гарантії, отримані до здійснення екстрадиції, відповідно до яких заявники не зазнають катувань і не будуть засуджені до страти у країні, до якої буде здійснена екстрадиція. Заявники були визнані винними у фактах, висунутих на обвинувачення, і засуджені до двадцяти і одинадцяти років позбавлення волі. Після екстрадиції заявників їхні представники не змогли відновити контакт із ними.

Право: Стаття 3 – Суд має встановити, чи на момент екстрадиції заявників існував реальний ризик того, що у країні, до якої їх було екстрадовано, вони зазнають поведження всупереч статті 3. Заявники були екстрадовані до Узбекистану 27 березня 1999 року, незважаючи на тимчасовий захід, вказаний Судом відповідно до статті 39 Регламенту. Тобто слід брати до уваги саме цю дату, щоб встановити, чи існував реальний ризик того, що в цій країні вони зазнають поведження всупереч статті 3. Застосовуючи статтю 39 Регламенту, Суд вказав, що на підставі наданої йому інформації він ще не може остаточно висловитись щодо існування реального ризику. Якби Туреччина дотрималась заходу, вказаного на підставі статті 39 Регламенту, тоді датою, яку слід було брати до уваги, була б дата розгляду справи Судом на підставі наданих йому на той час доказів. Недотримання Туреччиною вказівки Суду зробило його неспроможним діяти у звичайний спосіб. Тим не менш, Суд не розмірковуватиме над результатом, яким завершилась би справа, якби вислання було, як він і просив, відстрочене. Тому Суд має обмежитись оцінкою відповідальності Туреччини відповідно до статті 3, беручи до уваги становище, що склалось на 27 березня 1999 року. З огляду на надані докази, Суд не може дійти висновку про те, що на момент екстрадиції заявників існували обґрунтовані підстави вважати, що їм загрожує «реальний ризик» зазнати поведження всупереч статті 3. Не дотримавшись вказівки, наданої на підставі статті 39 Регламенту, Туреччина, на шкоду заявникам, перешкодила Суду оцінити за звичайним методом і у спосіб, що був би найвідповіднішим до обставин справи, існування «реального ризику» зазнати поведження всупереч статті 3 в Узбекистані. Таке недотримання слід розглядати на підставі статті 34. Відповідно, неможливо встановити порушення статті 3 Конвенції.

Висновок: відсутність порушення (чотирнадцять голосів проти трьох).

Стаття 6 § 1 (справедливий судовий розгляд) – У випадку екстрадиції існування ризику «кричущої відмови у правосудді» у країні призначення повинне бути оцінене, як і ризик поведження всупереч статті 2 і/або статті 3, на підставі і відповідно до пріоритетності обставин, про які держава-учасниця знала або мала знати на момент екстрадиції. Якщо екстрадицію відстрочено внаслідок вказівки з боку Суду на підставі статті 39 Регламенту, тоді ризик кричущої відмови у правосудді має оцінюватись на підставі інформації, якою володіє Суд на момент розгляду справи. Заявники були екстрадовані до Узбекистану 27 березня 1999 року. Хоча, відповідно до наданих доказів, на той час були підстави сумніватись у справедливості провадження, яке мало бути здійснене щодо них у країні призначення, не існує достатньої кількості доказів, які довели б, що можливі недоліки судового розгляду становили ризик «кричущої відмови у правосудді». Недотримання Туреччиною вказівки Суду на підставі статті 39 Регламенту, яке перешкодило йому оцінити реальний ризик «кричущої відмови у правосудді» з урахуванням додаткової інформації, було вивчено на підставі статті 34. Відповідно, неможливо встановити порушення статті 6 § 1.

Висновок: відсутність порушення (тринадцять голосів проти чотирьох).

Стаття 34 (ефективна реалізація права на індивідуальну заяву) – Те, що Уряд-відповідач не дотримався заходу, вказаного Судом на підставі статті 39 Регламенту, породжує питання про те, чи мало місце недотримання зобов'язання, взятого на себе державою-відповідачем на підставі статті 34 Конвенції, не порушувати право заявників на подання індивідуальної заяви. Дослідження фактів чітко доводить, що Суду, внаслідок екстрадиції заявників до Узбекистану, перешкодили перевірити їхні скарги у належний спосіб, відповідно до усталеної практики у подібних справах і, зрештою, за потреби захистити їх від потенційних порушень Конвенції. Наслідком цієї перешкоди є те, що заявникам не дозволили ефективно реалізувати своє право на подання індивідуальної заяви, гарантоване статтею 34 Конвенції, котре було зведене нанівець внаслідок екстрадиції.

Відповідно до статті 34 Конвенції, держави-учасниці зобов'язані утримуватись від будь-яких дій або бездіяльності, які можуть перешкодити ефективній реалізації заявником права на подання індивідуальної заяви. Невиконання державою-учасницею тимчасових заходів має вважатись перешкодженням Суду у ефективному розгляді скарги заявника і порушенням ефективної реалізації його права і, відповідно, порушенням статті 34 Конвенції.

Суд, беручи до уваги надані йому докази, робить висновок, що не виконавши тимчасові заходи, вказані на підставі статті 39 Регламенту, Туреччина не дотрималась зобов'язання, покладеного на неї у даній справі відповідно до статті 34 Конвенції.

Висновок: недотримання Туреччиною своїх зобов'язань (чотирнадцять голосів проти трьох).

Стаття 41 – Заявники зазнали моральної шкоди через нехтування Туреччиною статтею 34 Конвенції, і звичайна констатація недотримання державою-відповідачем своїх зобов'язань відповідно до статті 34 не може її компенсувати: Суд призначив кожному заявнику грошову суму на відшкодування моральної шкоди. Він також постановив про відшкодування витрат, зроблених у ході провадження.